

Кукса В. М.

*к.е.н., доцент, Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України, Україна;
e-mail: valya-mt@mail.ru*

СТАН ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЧЕРКАСЬКОГО РЕГІОНУ

Анотація. В статті проаналізовано стан Черкаської області щодо залучення інвестиційних ресурсів в регіон. Досліджено сильні та слабкі сторони інвестиційної привабливості області. Визначено загрози та запропоновано напрями покращення інвестиційних можливостей Черкаської області.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційні ресурси, інвестиційний потенціал, інвестиційна привабливість.

Формул: 0; рис.: 3, табл.: 1, бібл.: 12

Kuksa V. M.

*PhD in Economics, Docent, Cherkasy Institute of Banking of the University of Banking
of the National Bank of Ukraine, Ukraine;
e-mail: valya-mt@mail.ru*

THE STATE AND DIRECTIONS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS IMPROVEMENT OF CHERKASY REGION

Abstract. The article analyzes the state of Cherkasy region on investment resources attractiveness into the region. The programs and main legislative acts that create legal base and assist an attraction of investment funds into Cherkasy region are considered. The state and dynamics of investment resources receipt into region are analyzed. It is revealed that food and chemical industries are prioritized industries on investments attraction. The main companies and countries-investors that invest into Cherkasy region are also analyzed. Strategically important investment projects that need considerable capital investments and on which the search for potential investors is conducted are considered. The strengths and weaknesses of the investment attractiveness of the region are investigated. The threats are identified and the directions for improvement of the investment opportunities in Cherkasy region are suggested.

Keywords: foreign direct investments, investment funds, investment potential, investment attractiveness

Formulas: 0, fig.: 3, tabl.: 1, bibl.: 12

JEL classification: E 20, G24.

Кукса В. М.

*к.э.н., доцент, Черкасский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины; Украина;
e-mail: valya-mt@mail.ru*

СОСТОЯНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ЧЕРКАССКОГО РЕГИОНА

Аннотация. В статье проанализировано состояние Черкасской области по привлечению инвестиционных ресурсов в регион. Исследованы сильные и слабые стороны инвестиционной привлекательности области. Определены угрозы и предложены направления по улучшению инвестиционных возможностей Черкасской области.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, инвестиционные ресурсы, инвестиционный потенциал, инвестиционная привлекательность.

Формул: 0; рис.: 3, табл.: 1, библи.: 12

Вступ. В сучасних умовах інвестиційна привабливість регіону залежить від рішучих дій органів влади та вдало розробленої маркетингової стратегії регіону. Саме від ефективного позиціонування області залежать перспективи реалізації потужних інвестиційних проектів та залучення інвестиційних ресурсів. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в економічному розвитку країни: з одного боку – це додатково залучений капітал, а з іншого – це надходження в державу нових технологій. Тому, політика уряду України повинна сприяти розвитку регіонів, впровадженню інвестиційних проектів і програм на місцевому та регіональному рівні.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Проблемні питання залучення інвестиційних ресурсів активно досліджувалися вченими-економістами І. Бланком, В. Гейцем, А. Ільїною [1], Т. Лапенко[2], В. Марцином [3], Ф. Федоренком, А. Черепом [4], У. Шарпом та ін. У той же час, недостатньо дослідженими є проблеми та напрями залучення інвестиційних ресурсів у Черкаський регіон.

Метою дослідження є аналіз стану інвестиційної привабливості регіону, виявлення основних проблем та запропонування напрямів поліпшення.

Результати дослідження.

Черкаська область – це сучасний інвестиційно-привабливий регіон розташований в центрі України, який має розвинену інфраструктуру та шляхи сполучення для реалізації інвестиційних проектів.

Основним документом, окрім базових законодавчих актів, щодо залучення інвестиційних ресурсів є «Програма залучення інвестицій в економіку Черкаської області на 2011-2015 роки». Вона спрямована на формування позитивного ділового та інвестиційного клімату в регіоні, підтримку розвитку підприємництва в напрямку його подальшої інтеграції до світового господарського простору, впровадження інвестиційно-інноваційної моделі соціально-економічного розвитку Черкаської області.

Основними напрями підвищення конкурентоспроможності економіки Черкаської області та інвестиційно-інноваційної політики у 2011-2015 роках, згідно програми є:

- забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку Черкаської області.
- підвищення ефективності державного управління (колективних державних послуг).
- розвиток людського капіталу та покращення складу трудових ресурсів;
- розвиток інфраструктури;
- розвиток підприємництва;
- розвиток фінансових ринків;
- підвищення технологічного рівня виробництва та ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів;
- стабілізація і поліпшення екологічного стану території області;
- посилення інноваційної складової розвитку економіки [5].

На сьогодні, рівень інвестиційної активності в Черкаському регіоні перебуває у безпосередній залежності від політичної та економічної ситуації в державі, ефективного функціонування фінансово-кредитної системи, прибутковості діяльності підприємств.

У 2013 р. в Черкаську область було залучено 890 млн. дол. прямих іноземних інвестицій. Область зайняла 11 місце по Україні за обсягом залучення прямих іноземних інвестицій. Лідерами за обсягом залучення інвестиційних ресурсів у 2013 р.

є м. Київ – 28039,7 млн. дол., Дніпропетровська – 9092,1 млн. дол. та Донецька області – 3510,5 млн. дол. [6].

Протягом 2008-2014 рр. в Черкаську область надійшло 2914,4 млн. дол. прямих іноземних інвестицій. Найменше інвестиційних ресурсів надійшло в Черкаську область у 2009 р. в обсязі – 168,1 млн. дол., що пов'язано з несприятливою кон'юнктурою та світовою фінансовою кризою. Найбільше прямих іноземних інвестицій надійшло у 2014 р. – 890,0 млн. дол., що в розрахунку на одну особу – 705,9 дол. [6;7].

Основними галузями, в які надійшли зазначені кошти є харчова та хімічна промисловість. Найбільші обсяги прямих інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 778,3 млн. дол. (87,4 % загального обсягу), у т.ч. переробної – 772,8 млн. дол. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги іноземного акціонерного капіталу спрямовано у виробництво харчових продуктів, напоїв – 628,2 млн. дол., хімічних речовин і хімічної продукції – 104 млн. дол. та у виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність – 20,3 млн. дол. [6;7].

Найбільшими інвесторами, які вклали значні інвестиційні кошти у 2013 році в Черкаську область були такі фірми: «Азот» ПАТ DF GROUP (Кіпр); «РАЙЗЕК ЧЕРКАСИ» ТОВ RASEK Group (Франція); «Лакофабричний завод «АВРОРА» ТОВ Helios Group (Словенія); «ЧЕРЛИС» ТОВ Euralis Semences Int. (Франція); «ІМПРЕС» ТОВ (Німеччина); ПАТ Bongrain Group (Франція); «ГРАФІЯ Україна» ПАТ MM Group (Австрія) та ін.

Не зважаючи на позитивні тенденції і середні показники по Україні по залученню інвестиційних ресурсів, в області спостерігається недостатнє інвестування та старіння основних засобів, ступінь зносу яких складає 61,3% у промисловості, на транспорті – 70%, у будівництві – 40%, окрім цього в області понад 620 об'єктів знаходяться на стадії незавершеного будівництва. Серед проектів, які потребують коштів потенційних інвесторів є: КП «Аеропорт Черкаси» (вартість проекту – 20 млн. дол.); будівництво заводу твердих побутових відходів; будівництво елеватора для зберігання зерна в межах 50 тис. тонн. (вартість проекту – 5,6 млн. дол.); будівництво заводу з виробництва токоплівкових сонячних модулів, потужністю 6,5 МВт/рік, (вартість проекту – 18 млн. дол.) та ін. [8;9].

Проаналізуємо інвестиційну привабливість Черкаської області на основі даних дослідження «Інвестиційної привабливості регіонів України», яке проводилось Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення Держінвестпроекту України [10].

У даному дослідженні було враховано м'які та жорсткі чинники, які впливають на інвестиційну привабливість регіонів.

М'які фактори включали: діловий клімат, правила та процедури (ефективність держорганів, адміністративні процедури, дотримання прав власності, корупція), відкритість влади, діловий оптимізм, успішний досвід. За показниками м'яких факторів Черкащина зайняла 20 місце в рейтингу. Лідерами є Львівська та Івано-Франківська області (рис. 1.).

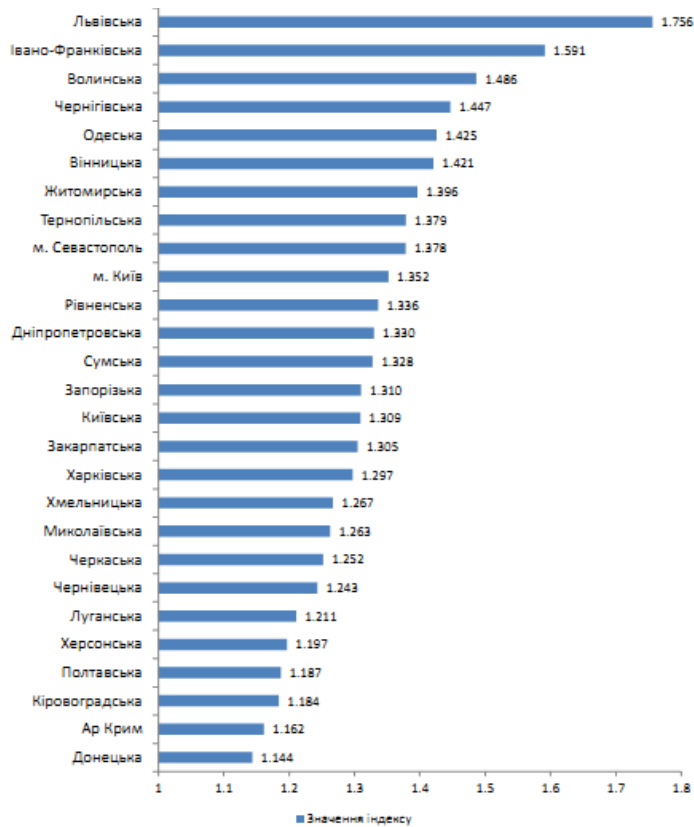

Рис. 1. Рейтинг регіонів «М'які фактори інвестиційної привабливості» [10, с. 10].

До жорстких факторів входили: природні ресурси (земельні і водні), трудові ресурси (здоров'я, доступність, якість), інноваційний потенціал, географічне розташування, споживчий сегмент, бізнес-сегмент, інфраструктура. За показниками жорстких факторів Черкащина зайняла 15 місце в рейтингу. Лідерами є Харківська та Дніпропетровська області (рис. 2.).

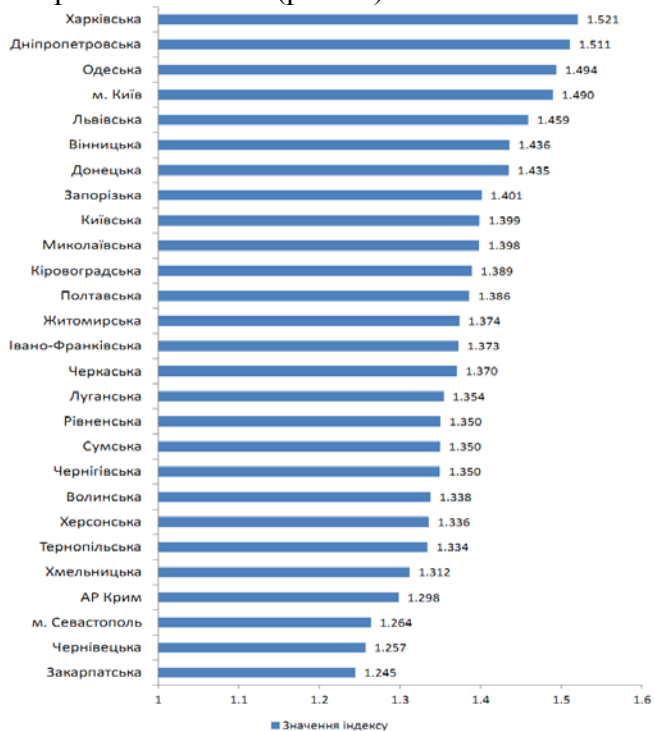

Рис. 2. Рейтинг регіонів «Жорсткі фактори інвестиційної привабливості» [10, с. 9].

В цілому за показником «Рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України» Черкащина посіла 18 місце після Львівської, Івано-Франківської, Одеської, Вінницької та інших областей (рис. 3).

Таким чином, за м'якими факторами Черкаська область зайняла 20 місце, за жорсткими факторами – 15 місце, за рейтингом інвестиційної привабливості – 18 місце, а за обсягом залучення інвестицій 11 місце. Все це свідчить про низьку інвестиційну привабливість Черкаського регіону та проблеми щодо залучення інвестиційних ресурсів у область. Особливо гостро ці проблеми віддзеркалюються у період політичної та економічної нестабільності.

Погіршення оцінок жорстких факторів Черкащини відбулося, у першу чергу, внаслідок погіршення стану природних та трудових ресурсів регіону. Значно погіршилось здоров'я трудового населення та якість трудових ресурсів. Щодо стану розвитку інфраструктури, то недостатньо розвиненими є річковий та повітряний транспорт області. Необхідно зазначити, що річковий транспорт має ступінь зносу 60-70%, а по відбудові аеропорту в м. Черкаси тривають пошуки потенційних інвесторів.

Щодо м'яких факторів, то в області погіршились діловий клімат та ділові очікування. Область втрачає очікування щодо ділового середовища, кон'юнктури ринку, а також привабливості області для започаткування бізнесу. Негативний вплив на результат області за м'якими факторами мало погіршення ефективності місцевої влади та корупція.

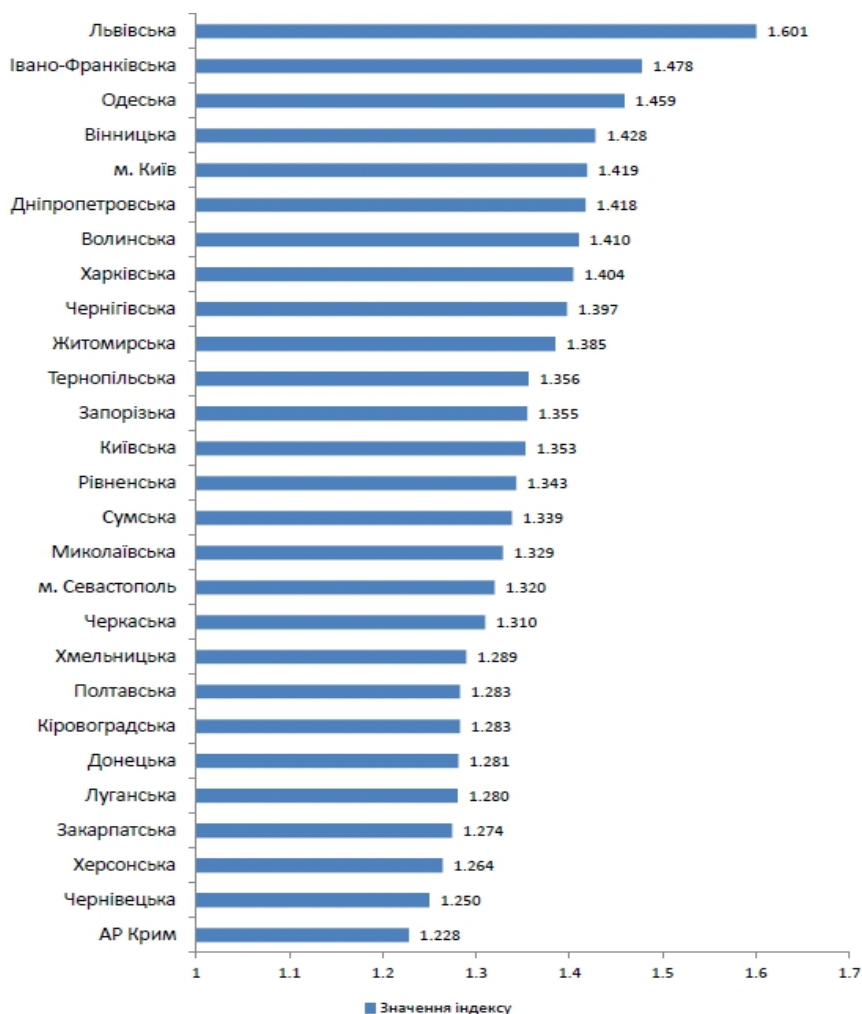

Рис. 3. Рейтинг регіонів «Індекс інвестиційної привабливості регіонів» [10, с. 8].

Таким чином, можна виділити сильні та слабкі сторони Черкаської області на основі SWOT аналізу (табл. 1).

Таблиця 1.

Сильні та слабкі сторони Черкаської області

<p>Сильні сторони Природні ресурси, родючі ґрунти Вигідне географічне розташування Розвинений споживчий ринок Розвинена інфраструктура Водні шляхи сполучення</p>	<p>Слабкі сторони Бездіяльність органів влади та тіньові дії Значний податковий тиск Непоінформованість населення щодо можливостей ведення бізнесу, небажання започатковувати власну справу Необхідність покращення інфраструктури області, особливо шляхів сполучення</p>
<p>Можливості Активна робота влади з бізнесом Проведення інвестиційних форумів Залучення інвестицій та створення робочих місць Реклама та позиціонування області Підвищення рейтингових показників області</p>	<p>Загрози Політична та економічна нестабільність Значний тіньовий сектор економіки Рейдерство Погіршення економічних відносин із країнами СНД</p>

Підсумовуючи всі негативні чинники, які перешкоджають ефективній інвестиційній діяльності, можна на наш погляд виділити наступні:

- складність та непрозорість при оформленні питань власності земельних ділянок, отримання дозвільних документів, ухваленні рішень органами влади, бюрократизм;
- низька купівельна спроможність значної частини населення Черкаської області зменшує можливість реалізації на внутрішньому ринку продукції;
- невисокий рівень розвитку інфраструктури області (повітряний та водний транспорт), яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок в межах України та з іншими країнами;
- швидкозмінність законодавчої бази та високе податкове навантаження на бізнес;
- нерозвиненість інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури Черкаської області;
- погіршення стану трудового потенціалу області (старіння населення та від'ємний приріст населення);
- втрата бізнес середовища та інвестиційної привабливості для започаткування бізнесу;
- політична та економічна нестабільність.

Для зменшення та запобігання зазначеним проблемам в Україні було прийнято Податковий кодекс, розширено застосування декларативного принципу започаткування бізнесу відповідно до прийнятого Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» щодо провадження господарської діяльності на підставі подання декларації» від 07.07.2010 № 2451-VI та прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності» від 19.10.2010 № 2608-VI, котрим відмінено ліцензування 23 із 66 видів діяльності [11; 12].

Разом з цим, на державному рівні, на наш погляд, для активізації залучення інвестиційних ресурсів у Черкаську область необхідно застосувати додаткові

соціально-економічні та адміністративно-правові стимули та механізми які б вирішили зазначені проблеми:

- створення єдиної інформаційної бази даних потреб товаровиробників Черкаської області в залученні інвестиційних ресурсів та наявних об'єктів;
- відновлення інвестиційних форумів, круглих столів, ярмарків, виставок для ефективної презентації області;
- підвищення якості робочої сили, підготовка професійних фахівців та створення високотехнологічних кластерів, виходячи із основних пріоритетів Черкаської області;
- забезпечення ефективності та прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства в області;
- створення умов щодо забезпечення інформаційної й організаційної підтримки іноземних інвесторів, які хочуть вкладати інвестиційні ресурси в Черкаську область;
- забезпечення рівних умов діяльності на ринку для всіх суб'єктів господарювання в регіоні;
- підвищення ефективності та прозорості діяльності органів влади (забезпечення зрозумілих, прозорих та справедливих адміністративних процедур, так і проведення прозорих державних закупівель на конкурсній основі);
- усунення бюрократичних перешкод та мінімізувати корупційні ризики;
- впровадження ефективної та справедливої податкової системи, процедури адміністрування податків мають бути прозорими та зрозумілими;
- забезпечення захисту майнових та інтелектуальних прав власності інвесторів;
- забезпечення справедливого правосуддя;
- проведення рекламної компанії та розроблення вдалої маркетингової стратегії для підвищення позиціонування Черкаської області.
- посилення інноваційного потенціалу області в напрямку розробки та запровадження нових технологій.

Стимулювання цих процесів має, у тому числі, полягати в посиленні захисту прав інтелектуальної власності, бюджетній підтримці інноваційної діяльності, постійному оновленню баз даних інвестиційних проектів. Необхідно інформувати населення та інвесторів щодо інвестиційних можливостей в області, зокрема, регулярно оновлювати інвестиційні паспорти населених пунктів. При цьому необхідно рекламувати успішний досвід реалізації інвестиційних проектів та заохочувати інвесторів до успішної діяльності.

Висновки. Отже, Черкаська область – це вигідний інвестиційно-привабливий регіон розташований в центрі України. Область займає 11 місце за обсягом залучення інвестиційних ресурсів та 18 місце за рейтингом інвестиційної привабливості. Тобто є всі необхідні передумови для підвищення показників області. Водночас, стан залученням іноземного капіталу в Черкаській області залежить не лише від загальних макроекономічних факторів, а й від суттєвих дій органів місцевої влади. Вирішення зазначених проблем та перепон для залучення інвестиційних ресурсів дозволить розвивати галузі Черкаської області, наповнювати державний і місцевий бюджет додатковими інвестиційними ресурсами, підняти рейтингові показники області. Цілеспрямована інвестиційна політика держави повинна забезпечувати вигідні умови для розвитку всіх сфер діяльності і формувати в області сприятливого інвестиційного клімату, який є необхідним елементом стабілізації економіки.

Література

1. Ільїна, А. О. Прямі іноземні інвестиції як фактор розвитку національної інноваційної системи України [Текст] / А. О. Ільїна // *Економіка та держава*. – 2013. – № 10. – С. 76–80.
2. Лапенко, Т. Інвестиційна діяльність в Україні [Текст] / Т. Лапенко // *Вісник податкової служби України*. – 2013. – № 22. – С. 23–28.
3. Марцин, В. С. Інвестиційна діяльність в Україні в умовах виходу з кризи [Текст] / В. С. Марцин // *Проблеми науки*. – 2011. – № 7. – С. 2–8.
4. Череп, А. В. Інвестиційна діяльність України: стан та шляхи активізації [Текст] / А. В. Череп, Г. І. Рурк // *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. – 2011. – № 3. – С. 48–52.
5. Довгострокова програма залучення інвестицій в економіку Черкаської області у період 2011–2015 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oda-ck-ua.s2.ks.ua/index.php?article=1071>.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Черкаська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ck-oda.gov.ua/>.
8. Інвестиційний паспорт Черкаського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://invest-oda.ck.ua/?p=814>.
9. Черкащина інвестиційна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ck-oda.gov.ua/cherkaschyna-investysijna/>.
10. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів [Текст] / Київський міжнародний інститут соціології, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами. – Київ : 2014. – 390 с.
11. Законодавство [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
12. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2015

©Кукса В. М.

References

1. Iliina, A. O. (2013). Priami inozemni investytsii yak faktor rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy Ukrainy. *Ekonomika ta derzhava*, 10, 76-80.
2. Lapenko, T. (2013). Investytsiina diialnist v Ukraini. *Visnyk podatkovoi sluzhby Ukrainy*, 22, 23-28.
3. Martsyn, V. S. (2011). Investytsiina diialnist v Ukraini v umovakh vykhodu z kryzy. *Problemy nauky*, 7, 2-8.
4. Cherep, A. V., & Rurk, H. I. (2011). Investytsiina diialnist Ukrainy: stan ta shliakhy aktyvizatsii. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, 3, 48-52.
5. *Dovhostrokovna prohrama zaluchennia investytsii v ekonomiku Cherkaskoi oblasti u period 2011-2015 rokiv*. Available at <http://oda-ck-ua.s2.ks.ua/index.php?article=1071>
6. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Available at <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. *Ofitsiynyi sait Cherkaskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii*. Available at <http://ck-oda.gov.ua/>
8. *Investytsiynyi pasport Cherkaskoho raionu*. Available at <http://invest-oda.ck.ua/?p=814>
9. *Cherkashchyna investytsiina (Cherkaska oblasna derzhava administratsiia)*. Available at <http://ck-oda.gov.ua/cherkaschyna-investysijna/>
10. *Reitynh investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv*. (2014). Kyiv: Kyivskiy mizhnarodnyy instytut sotsiologii, Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii. Available at <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2012.pdf>
11. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at <http://portal.rada.gov.ua>
12. *Investytsiynyi klimat v Ukraini*. Available at <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>

Received 07.04.2015

© Kuksa V. M.